

1.

Zomertranen

‘Hoeveel tranen heb jij?’ vraagt mijn dochttertje Sare aan mij.

Ze staat voor haar pas beschilderde schilderdoek en staart erin weg. Ik merk dat ik diep moet nadenken over deze vraag van mijn achtjarige wijsneus. Zal ik de tranenvraag aan haar terugstellen? Of maak ik er een grap met tranen van tuiten van? Ik besluit zowel beeldend als rationeel te antwoorden en zeg dan: ‘Ik heb zoveel tranen dat ik er een bosbrand mee kan blussen. Maar de tranen komen alleen als ze echt nodig zijn.’

Ik zie de ogen van Sare wegschieten naar de foto van haar overleden zus Emelie. En ze zegt dan tevreden: ‘Oh, dus jouw tranen raken nooit op? En je gebruikt ze niet iedere dag?’

Weer moet ik nadenken over een passend antwoord. Dan ook enigszins tevreden vertel ik haar: ‘Inderdaad, tranen zijn heel bijzonder. Want als de tranen komen zijn ze sterk en gewoon nodig.’

Ik kijk mijn kindje aan met een traanloos gezicht en een troosteloos gevoel. Emelie wordt zo ontzettend gemist. Eigenlijk huil ik altijd, maar ik kan dat inmiddels zonder tranen. Misschien stelt Sare daarom deze vragen. En wil zij gewoon mijn “pokerface” ontrafelen. Of probeert ze natuurlijkerwijs te spiegelen. Sare volgt met haar vingers de opgedroogde dikke klodders verf op haar kunstwerk. Met een glimlach zegt ze: ‘De volgende keer gebruik ik geen water bij de verf maar tranen, want dan worden de verfdruppels nog bijzonderder.’

Ze kijkt kritisch naar haar eigenzinnige creatie. Aan haar houding herken ik ieder woord van wat zojuist is gezegd. Plotseling moet mijn gezicht dan toch stralen en ik pink ondertussen een

klein traantje weg. Ik word meegenomen in haar grenzeloze wereld van creatieve rouw.

Er zijn flink wat tranen gevallen. En hoe zichtbaar de tranen mochten vallen, de meesten raakten niet de grond. Niet omdat de tranen niet konden stromen, nee, omdat de tranen een vijver vormden waarin gezwommen kon worden. De vijver is een diepe plek waarin de grond even niet bestaat. Mijn dochter Emelie, de zus van Sare, tweelingzus van Isa en zusje van Danté, is één jaar geleden op elfjarige leeftijd gestorven aan de gevolgen van een hersentumor. We hebben haar, na tien maanden ziekte, moeten loslaten en overgedragen aan de dood. En we hebben de dood leren zien als zowel een uitgang als een ingang. Want doodgaan is niet echt weg. Ondanks dat we een jaar zonder Emelie hebben beleefd, was ze er toch elk ogenblik bij. Ik noem het een beleving omdat het gemis je niet laat leven maar laat zweven. Een onbekende belevenis die je meeneemt in de eerste versie van de overgang naar de werkelijkheid.

Niet alleen Emelie was weg maar ook de tien maanden kanker waren ineens weg. Die verdomde ziekte die ons zo deed lijden door machteloos te moeten toezien. Afgelopen jaar was een zoektocht naar vertrouwen na alle kankergeweld. Het vertrouwen in het leven hervinden. En dat samen met het grootste gemis wat bestaat. De definitieve fysieke breuk heeft gezorgd voor pure verlamming. De pijn en het verdriet hebben iedere vezel in het lijf doen loslaten en radeloos doen zwemmen. Maar altijd kwam er aan de oppervlakte weer iets krachtigs bovendrijven. Het was haar liefde, haar lach, haar kracht. Een absolute versie van mijn kind, onbegrijpelijk ver weg en toch onvoorstelbaar dichtbij.

Ik zie mijn drie overgebleven kinderen staan, doorleefd, sterk en wankel tegelijk. Hard gelach kan plots eindigen in een stilte die normaal gesproken opgevuld werd. Ons gezin is zijn balans, zijn natuurlijke samenstelling verloren. En alleen de tijd, de maanden en de jaren, zal ons allen laten beleven wie of welke

16.

Vorig jaar en nu

Heelt tijd alle wonden? Kan je helen als je je grootste liefde verliest?

Wat is eigenlijk helen? Misschien wil je nooit helen. Want het grote gemis geeft ruimte aan die persoon en jou. Het is een kwetsbare plek waar de harde pijn omgezet kan worden naar iets moois en verzachtends. Vaak benoem ik de pijn, raak ik de plek aan waar het raakt. Gedachten die ik hoor, geef ik de ruimte. Ik luister naar mijn onvermogen, een logische stilte. Ik zie mijn kind en haar sprankelende liefde voor het leven. Ze geeft de liefde door, zelfs na de dood. Hoewel ik vaak verstrikt ben in onmogelijke vragen, heerst er een uiteindelijk gevoel van vertrouwen. De dood van mijn kind heeft een betekenis. Bewegingloos ervaar ik het gemis. Ik adem diepe teugen. De dood leren ontvangen is de eerste stap. Daarna krijgt de dood de kans om te vertellen dat het goed is. Ongevraagd krijg ik duidelijkheid over het grotere geheel. En ik merk dat waar ik normaal gesproken rechts afsla, ik nu links afsla. Een onderbuikgevoel wordt leidend, het vertrouwen is groot. Er is geen haast, er is zelfs passief gedrag. Ik lijk onbewust maar feilloos te weten wanneer ik in het grotere geheel nodig ben. Het is begrijpelijk dat mijn woorden mogelijk onduidelijkheid scheppen. Maar zoekende, in vertrouwen, probeer ik mijn ervaring te delen en te verspreiden. Omdat diepe rouw niet de rug toekeert, maar vervoert.

Vorig jaar was een rouwende roes. Een fragiele bubbel waarin ik me begaf, me overgaf en liet wegvoeren. Een jaar waarin mijn hoofd kilometers moest afleggen en waarbij mijn lijf alles moest verwoorden, de lichamelijke vertaling. De roes was, en is, een